

Rozhovor

Muž, rok narození 1961, vzdělání střední odborné s maturitou, v době normalizace byl studentem, následně pracoval jako chemik.

V období normalizace jsi byl studentem. Pociťoval jsi na sobě nějaké dopady tehdejšího režimu?

Ve vztahu k mým studiím jsem si nevšiml, že probíhá normalizace, dokud jsme já a moje sestra, chodili jsme v tu dobu do stejné třídy, nepožádali v deváté třídě o doporučení, abychom pokračovali na škole střední. Ředitel školy však mne ani moji sestru na studium nedoporučil, přestože jsme byli jedněmi z nejlepších žáků na škole. Mně dokonce, už v osmé třídě, byla nabídnuta, jako nejlepšímu žákovi, možnost studia v experimentální třídě na gymnáziu v Litvínově. Chtěl jsem ale jít na průmyslovku, a tak jsem, jako jeden ze dvou vybraných žáků ze školy, studovat v této třídě odmítl. Nevzpomenu si přesně na naše vysvědčení, sestra ale pravděpodobně měla samé jedničky, možná dvě dvojky, a já měl dvojek asi sedm. Na základě odvolání, které podal náš otec, a žádosti o zdůvodnění nedoporučení, bylo otci sděleno, že nám ke studiu chybí to základní, což jsou kádrové předpoklady.

Z jakého důvodu jste nesplňovali kádrové předpoklady?

Náš otec pracoval v Divadle pracujících jako herec a matka byla zaměstnána v okresní knihovně Most. Neměli jsme tedy dělnický původ a navíc byl náš otec v roce 1969 vyloučen z komunistické strany za své postoje. Této nálepky jsem se nezbavil vlastně až do revoluce.

Na školu jste doporučení nebyli, v kádrových posudcích jste byli označeni dost negativně. Jak šly věci dále?

I přes to všechno nám na základě odvolání byla umožněna účast na přijímačkách, mně na průmyslovku, sestře na gymnáziu v Mostě. Po absolvování zkoušek nám bylo sděleno, že jsme pro velký počet uchazečů na školu přijati nebyli.

Jak Vám to u přijímacích zkoušek šlo? Bylo podle Vás rozhodnutí spravedlivé?

Sestra neměla s testy žádné problémy a byla přesvědčena, že vše napsala správně. Já jsem po debatě se spolužáky zjistil, že jsem udělal chybu v jednom příkladu z matematiky. Jak jsme se později dozvěděli od vysoce postaveného učitele na průmyslovce a přítele naší rodiny v jedné osobě, sestra udělala přijímačky za 1,1, já za 1,2. I proti nepřijetí na školu jsme podali odvolání, které však bylo zamítnuto z důvodu nesplnění kádrových předpokladů. Ty měly v té době údajně při hodnocení budoucích studentů hodnotu vyšší, než padesát procent.

A najednou jsme všichni čuměli. Dosud jsme byli nejlepšími žáky na škole, mně v těch dnech zrovna přišlo oznámení, že jsem se stal úspěšným řešitelem krajského kola matematické olympiády, za školu jsme se účastnili všech vědomostních soutěží, ale studovat dál jsme nemohli. V té chvíli jsme vůbec nevěděli, co budeme dělat dál. Bylo ale ještě hůř. Když jsme nemohli na střední, museli jsme jít alespoň do učení. Všechna učiliště ale najednou byla plně obsazena a ani přes známosti jsme dlouho nemohli získat - já ani moje sestra - místo v nějakém běžném učebním oboru, natož v oboru s maturitou. Vzpomínky na toto období jsou tím, co nemohu komunistům nikdy odpustit. *Bylo mi asi tak stejně let jako Tobě, a představ si, naše matka nám říkala, ať na tátu dáváme pozor. Bála se, že si z pocitu viny něco udělá...* Myslím, že mé rodiče stálo mnoho úsilí, aby se má sestra nevyučila jen prodavačkou, ale nastoupila do učebního oboru fotograf, až v Děčíně. Pro zlehčení celé věci musím říct, že o fotografování nevěděla vůbec nic, a pro mě, tím že jsem jí ze začátku s fotografováním velmi pomáhal, se fotografování stalo mým celoživotním koníčkem. Moje sestra tuto činnost samozřejmě již hodně dlouho nevykonává. Vzhledem k výstavbě k druhé části petrochemie bylo jediné místo, kde jsem našel uplatnění, mletý učební obor chemik-palivář. Chtěl jsem dělat alespoň elektrikáře, ale ani tam mě nevzali. Mohl jsem si vybrat - zedník, nebo chemik.

Vybral sis tedy chemika. Jaké to bylo na učilišti?

Príma. Za tři roky jsem se v absolutní pohodě vyučil, byl jsem každého půl roku vyhlašován nejlepším učněm učiliště a na konci jeho vzorným absolventem. Za toto jsem vždy obdržel nevelký finanční obnos, ale hlavně i pravidelné zájezdy do zahraničí. Byl jsem například s učňákem čtrnáct dní v Moskvě a deset dní u moře na Rujáně.

Byla to sice "brnkačka", ale byl bys určitě spokojenější na škole, kde bys sice musel "makat", ale dělal bys tam, co by Tě bavilo a měl bys vyšší vzdělání a i vyšší uplatnění, a to i v pozdější době. Jak jsi to snášel?

Byl jsem mladý, hodně jsem sportoval, běhal jsem za holkama, učit jsem se nemusel, práci jsem měl zajištěnou a hlavně jsem věděl, že jinak to nejde. Ne že bych se se situací zcela smířil, ale žil jsem v rámci těchto možností.

Studoval jsi potom dál?

Samozřejmě. Vzhledem k tomu, že na učilišti byla půlka výuky praktická a vlastně celé druhé pololetí třetího ročníku jsme pracovali v chemických závodech na místech svého budoucího zaměstnání, stal jsem se vlastně dělníkem, a tudíž jsem již v plnoletosti nebyl posuzován podle svých rodičů a mohl jsem se, dokonce jsem byl doporučen na střední školu pro pracující, ukončenou maturitou. Pracoval jsem ve třisměnném provozu a přitom jsem dva roky chodil pravidelně večer do školy. V tom věku to ani nebylo náročné.

Tak jsem se dokopal k maturitě. Netušil jsem, že na mne má v nejbližší době opět dopadnout ruka normalizace. Tři moje přihlášky na vysokou školu chemickotechnologickou se v koloběhu schvalování v Chemických závodech Československo- sovětského přátelství ztratily. Čtvrtou jsem již nedal z ruky a jednotlivá schvalovací místa jsem obíhal sám. V tom období mne, ze mně neznámých důvodů, navrhli vyloučit z Československého svazu mládeže a do posudku na vysokou školu mi napsali: "Nemá kladný vztah k socialistickému zřízení." - Každěj tam měl napsáno: "Je v kolektivu oblíben, má kladný vztah k socialistickému zřízení, jen u mě použili předponu ne." - Bez doporučení závodu nemělo ani význam se přijímacích zkoušek účastnit. Přestože jsem se vyučil jako vzorný absolvent a odmaturoval na večerní škole, zůstal jsem až do revoluce zařazen na stejném místě, kde jsem nastoupil ještě před vyučením. Funkce parťáka, natož mistra, vyžadovala řádné kádrové předpoklady. Tehdy se tomu říkalo kádrové rezerva.

Život ale není jen pracovní a studijní kariéra, spoustu věd se může člověk, jak říkal můj přítel Petr, *naučit i sám doma pod polštářem*. A může být ve svém oboru nakonec úspěšnější, než jakákoli bývalá kádrová rezerva. Ale že mě komunisti připravili o krásná léta studií a že dosud nemohu

vykonávat některé funkce, jen proto, že nemám vysokou školu, včetně zkoušek z marxismu-leninismu, je prostě skutečnost.

Jaký máš po těchto všech příkořích, co Tě potkali, ke komunistům vztah?

No, k těm obyčejným úplně normální, ale ty, co to dělali moc horlivě a nemuseli, mám stále velmi nerad, ale nejvíc mne zklamal náš ředitel školy, který chtěl být tak čistý, že nás se setrou na střední školu ani nedoporučil. Potom ředitel průmyslovky, který bydlel vedle ve vchodě, s jeho synem jsem se intenzivně věnoval akvaristice, takže jsme se osobně velmi dobře znali. Nejvíc mi ale vadí ti, kteří této zručnosti důvěřují dnešní doby.